

Kangasalan luonto ry.
C/o Markku Välimaa
Majalahdentie 128
36270 KANGASALA
markku.valimaa@kolumbus.fi

Kangasala 30.5.2022

Suomen luonnonsuojeluliiton
Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri ry.
Kuninkaankatu 39
33200 Tampere
pirkanmaa@sll.fi

Korkein hallinto-oikeus
Paasivuorenkatu 3
00530 (PL 180, 00131) Helsinki
korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi

Asia: Korkeimman hallinto-oikeuden vastaselityspyynnön (päivämäärä 2.5.2022 dnro 171/03.04.04.04.20/2022) mukainen vastaselitys vesitalousasiassa ja valmistelulupa-asiassa sekä virkamiehen esteellisyyttä koskevassa asiassa, Vehoniemen-Isokankaan harjualueen tekopohjavesilaitoksen rakentaminen sekä valmistelulupa, tuotantoalueet TUA1 ja TUA2, Kangasala.)

Valituksen alainen päätös: Vaasan hallinto-oikeuden päätös 21/0072/1 annettu 13.12.2021; Dnrot 00027/20/5208, 00031/20/5208, 00091/20/5208, 00092/20/5208, 00093/20/5208, 00094/20/5208, 00095/20/5208, 00096/20/5208, 00097/20/5208, 00098/20/5208, 00108/20/5208

Ympäristöjärjestöt toteavat vastaselityksessään, että Pälkäneen kunnan ja Metsähallituksen asiaan liittyvissä lausunnoissa on esitetty uutta. Ne tukevat ympäristöjärjestöjen alkuperäistä vaatimusta kumota Vaasan hallinto-oikeuden päätös 13.12.2021 nro 21/0072/1. Tavase Oy:lle ei tule myöntää tekovesipohjalaitoksen rakentamis- ja valmistelulupaa Kangasalan Vehoniemen-Isokankaan harjualueelle. Tarkennamme seuraavassa perusteluja.

Ympäristöneuvos Paananen jääviys

Ympäristöneuvos Arto Paananen on ollut Pirkanmaan ELY-keskuksen palveluksessa virkasuhteessa 3.11.1997-31.7.2017. Hänen tehtäviinsä on kuulunut Tavase-hankkeen valmistelu. Länsi- ja Sisä-Suomen Aluehallintoviraston esteellisyyttä koskevan päätöksen s. 3 toisessa kappaleessa todetaan seuraavasti: "Paananen on Pirkanmaan ELY-keskuksessa vesilain valvojana ollessaan tehnyt

tekopohjavesilaitoksen valmisteluun liittyneitä valvontatoimenpiteitä ja laatinut niitä koskeneita muistioita tai muita kirjelmiä. Hän on myös ollut mukana antamassa Pirkanmaan ELY-keskuksen lausuntoja Tavase Oy:n hankkeen vaikutusten ja toteuttamismahdollisuuksien selvittämistä koskeneissa vesilain mukaisissa tutkimuslupa-asioissa." Sittemmin Paananen siirtyi Länsi- ja Sisä-Suomen Aluehallintoviraston palvelukseen ja toimi siellä päätöksentekijänä ratkaisussa 13.12.2019 nro 286/2019 dnro LSSAVI/7750/2018.

Hallintolain 28 §:n 1 momentin mukaan virkamies on esteellinen, "... jos hän on palvelussuhteessa tai käsiteltävään asiaan liittyvässä toimeksiantosuhteessa asianosaiseen... hän tai hänen läheisensä kuuluu viraston tai laitoksen johtokuntaan tai siihen rinnastettavaan toimielimeen ja kysymys on asiasta, joka liittyy tämän viraston tai laitoksen ohjaukseen tai valvontaan".

Vallitsevan käytännön mukaan esteellinen virkamies ei saa ottaa osaa mihinkään asian käsittelyvaiheeseen eli asian vireillepanoon, valmisteluun, päätöksentekoon tai täytäntöönpanoon (ks. *Virkamieseettinen toimintaohje. Yleisesitys valtioneuvoston virkamiesetiikkaa koskevista säädöksistä, ohjeista ja käytännöistä*. VM 2021). Paanasen tapauksessa kyse on pitkäaikaisesta osallistumisesta Tavase-hankkeen valmisteluun. Täten hänen puolueettomuutensa asiassa on vaarantunut.

Katsomme, että esteellisyyden käsite on Suomessa arvioitava kokonaan uudelleen, jos päätös 13.12.2019 nro 286/2019 dnro LSSAVI/7750/2018 todetaan lailliseksi. Tällä olisi laajakantoiset seuraukset, ja siksi ennakkoratkaisu asiassa on tärkeä.

Korkein hallinto-oikeus on viime vuosina antanut päinvastoin ennakkoratkaisuja, joissa korostetaan puolueettomuutta ja esteellisyyden riskejä. Otamme tässä esiin tapauksen KHO:2016:190. Pudasjärveläinen metsuri oli kaupunginhallituksessa päättämässä tuulivoimapuiston osayleiskaavasta. Hän oli aikaisemmin ollut Metsähallituksen - siis ei kunnan - palveluksessa kaatamassa puita kaavoitettavalla alueella. KHO katsoi, että metsuri oli esteellinen ja Kh:n kaavoituspäätös oli syntynyt virheellisessä järjestyksessä. Palvelussuhteen perusteella syntyvä esteellisyys ei edellyttänyt, että metsuri olisi saanut asiassa itselleen hyötyä, tai että hänen osallistumisensa asian käsittelyyn olisi vaikuttanut asiassa tehtävään ratkaisuun (Olli Mäenpää: Hallinto-oikeus 2013 s. 391, Harjula-Prättälä: Kuntalaki Tausta ja tulkinnat 2015 s. 670, Heikki Kulla: Hallintomenettelyn perusteet 2015 s. 182-183. Ks. myös KHO 2018:116 sekä KKO 2015:39).

Arto Paananen on pitkään toiminut Tavase Oy:n suunnitteluun ja rakentamiseen liittyvässä organisaatiossa Pirkanmaan ELY-keskuksessa. Täten häntä ei voi pitää puolueettomana päätöksentekijänä.

Punamultalukko

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun KHO:2018:121 sekä Länsi- ja Sisä-Suomen Aluehallintoviraston päätöksen LSSAVI/7750/2018 jälkeen Vehoniemenharjun luonnonsuojelualueiden pinta-ala on kasvanut, kun Punamultalukon suojelu on varmistunut ja alue on liitetty Vehoniemen-Keisarinharjun luonnonsuojelualueisiin. Kanta-Hämeen käräjäoikeuden maa- ja metsäoikeus hylkäsi kesäkuussa 2021 kaikki Tavase Oy:n valitukset Punamultalukon suojelusta ja Korkein oikeus vahvisti päätöksen 8.2.2022. Pälkäneen kunnan lausunnossa 18.3.2022 todetaan oikein seuraukset: Punamultalukon suppasuon pohjavesivaikutteisuudesta on ollut virheellinen tieto Vaasan hallinto-oikeuden käsittelyssä sekä Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä KHO 2018:121 s. 99.

Metsähallituksen lausunnossa todetaan, että nyt myös Punamultalukon kiinteistön alueeseen sovelletaan asetusta Vehoniemenharjun luonnonsuojelualueesta (29.6.1983/601). Asetuksen 2 § mukaan Vehoniemenharjun luonnonsuojelualueella on kielletty muun ohella rakennusten, teiden ja rakennelmien rakentaminen sekä muut toimenpiteet, jotka saattavat muuttaa alueen luonnontilaa tai vaikuttaa epäedullisesti sen maisemakuvan säilymiseen. Rauhoitussäännöksistä poikkeaminen edellyttäisi asetusmuutosta.

Punamultalukon liittäminen Vehoniemenharjun luonnonsuojelualueeseen tekee mahdottomaksi Tavase Oy:n imeytysalue 2:n toteuttamisen sekä tekopohjavesilaitoksen vaatimien rakennelmien ja huoltoteiden rakentamisen. Tavase Oy:n voimassaolevan suunnitelman mukaan (s.13) Punamultalukon vieressä olevalle imeytysalue 2:n 4,85 hehtaarin alueelle oli tarkoitus imeyttää esikäsittelemätöntä järvivettä 28 000 m³/vrk. Näin suuri vesimäärä ei voi olla pilaamatta Punamultalukkoa, ja lisäksi alueelle tarvittaisiin rakennelmia, putkistoja ja huoltoteitä.

Näin suuren imeytysmäärän siirtäminen imeytysalueelle 1 on mahdotonta. Ratkaisun KHO:2018:121 mukaan imeytysaluetta 3 Pälkäneellä ei voida toteuttaa.

Ympäristöjärjestöt toteavat, että Punamultalukon suojelun varmistuttua Tavase Oy:n laitosta ei voida rakentaa rikkomatta Natura- ja luonnonsuojelulakeja.

Viitasammakko ja valkoselkätikka

Tavase Oy on suunnitellut pumppaamon ja huoltorakennuksen rakentamista Hiedanperänlahteen, mistä Roineen raakavesi johdettaisiin imeytysalueille. Hiedanperänlahdessa on huomattava viitasammakoesiintymä, jota vahingoittamatta alueelle on mahdotonta rakentaa suunniteltua laitosta. Pälkäneen lukion biologian opettaja FK Marita Jalkanen on tutkinut esiintymää sekä 2021 että 2022. Viitasammakkoita on laajasti Hiedanperän alueella ja myös suunnitellun pumppaamon alueella. Todennetut havainnot on tehty 15.5. ja 21.5.2022. Tavase Oy:n suunnitteleamalla raakavesipumppaamon putkilinjalla sekä laitosalueella ja lähiruovikoissa on viitasammakon hyvin iso ja laaja

populaatio" (Marita Jalkasen puhelinhaastattelu 24.5.2022, toimitetaan myös kirjallisessa muodossa).

Hiedanperän alueella esiintyy myös valkoselkätikka. Pirkanmaan linnusto-
teoksen (Pily 2016, s. 337) se on erittäin harvalukuinen ja uhanalainen laji Pirkanmaalla. Laji on nykyään luokiteltu valtakunnallisesti vaarantuneksi (VU. Pirkanmaan lintutieteellisen yhdistyksen suojelutoimikunnan jäsen Timo Laine: "Tänään (18.5.2022) tein havainnon valkoselkätikkanaaraasta Hiedanperän valkoselkätikka-alueen keskikohdan eteläpuolelta. Naaraan käyttäytyminen viittasi selvästi siihen, että havaintohetkellä koiras oli hautomassa ja naaras ruokailutauolla. Vuosien mittaan Hiedanperän alue on muuttunut luontaisen sukkession seurauksena. Jotkut osa-alueet ovat jo melko umpeenkasvaneita, eivätkä enää niin optimaalisia kuin laidunnetut rantakuviot, missä viimevuotinen pesintä varmistettiin ja missä nyt havaittu naaras oleskeli. Tällä hetkellä valkoselkätikan paras elinympäristö on ehdottomasti lammaslaidunnuksen ansiosta valoisina ja avoimimpina pysyneillä rantakuvioilla. Pirely:n lausunto pohjautuu ilmeisesti hyvin vanhoihin havaintoihin ajalta, jolloin ruokinnalla käyviä tikkoja löytyi harjun toiselta puolelta Längelmäveden rannastakin. Minulta tai Birdlifen tietokannasta esiintymätietoja olisi voinut tarkistuttaa, sillä Metsähallituksen luontopalveluiden lopetettua valtakunnallisen seurannan Birdlife on ainakin jollakin tasolla ollut vastuullinen uhanalaisten lajien seurannassa" (Timo Laineen sähköposti 18.5.2022).

Todettakoon, että Timo Laine oli pitkään Maailman luonnon säätiön Suomen rahaston valkoselkätikkatyöryhmän puheenjohtaja ja tuntee lajin tilanteen erittäin hyvin niin Pirkanmaalla kuin koko maassa.

Valkoselkätikan suojeluun on kiinnitetty parin viimeisen vuosikymmenen aikana paljon huomiota muun muassa suojelemalla sen pesimämetsiköitä. Vuoden 2000 uhanalaisuusarviossa laji oli äärimmäisen uhanalainen ja muun muassa suojelutoimien ansiosta sen uhanalaisuusluokka on nyt vaarantunut (vuoden 2019 valtakunnallinen uhanalaisuusarvio). Suojelutoimista saatu kokemus on, että laji on elinympäristönsä rakenteen ja laadun suhteen erityisen vaatelias. Se on myös hyvin altis erilaisille häiriöille, joita pumppaamon rakentaminen ja jatkuva käyttö epäilemättä aiheuttaisivat Hiedanperän alueella.

Intressivertailu

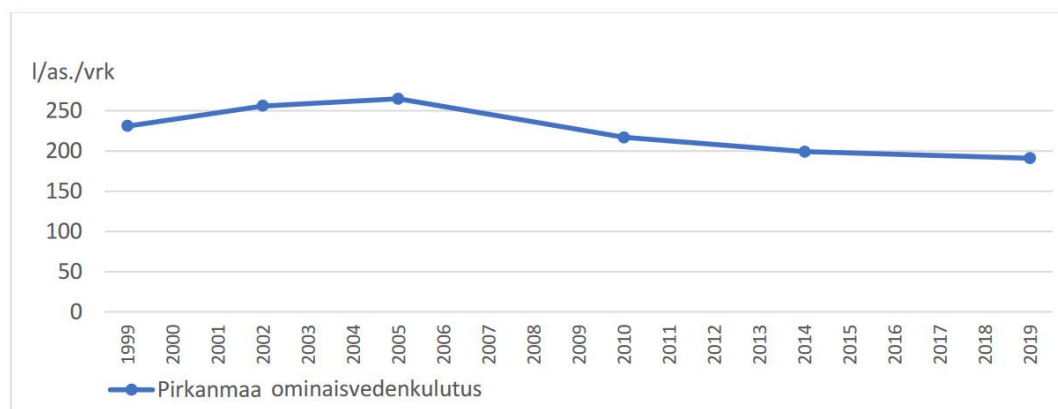
Tavase Oy toteaa vastineessaan, että intressivertailu on tehty oikein ja "hankkeelle on olemassa selkeä yhteiskunnallinen tarve." Ympäristöjärjestöt toteavat, että yhtiön laskelmin Vehoniemen-Syrjänharjun alueen pieniltä 14 hehtaarin imeytysalueilta on täysin mahdotonta saada tekopohjavettä 70 000 - 92 000 m³/vrk, mikä ei riitä lähellekään Tavase Oy:n osakaskuntien vedentarpeeseen. Tuotantomääriä taas ei ole mahdollista lisätä laajentamatta huomattavasti imeytysalueita tai lisäämättä imeytyskaivoja, jolloin ympäristöhaitat vastaavasti pahenevat.

Jos Pirkanmaan vesihuolto halutaan toteuttaa tekopohjaveden avulla, on tällöin pakko rakentaa toinen vastaava laitos Ylöjärven Julkujärven-Pinsiönkankaan alueelle. Lisäkustannukset olisivat n 50 miljoonaa euroa Vehoniemen-Syrjänharjun 57 miljoonan kustannuksiin. Kokonaishinta nousisi yli 102-122 miljoonan, mitä Avin intressivertailussa ei ole otettu huomioon.

Tekopohjavesilaitos kuluttaa noin 50% enemmän sähköä kuin pinta- ja pohjavesilaitokset, joiden tekniikka on huomattavasti kehittynyt viimeisen 30 vuoden aikana. Sähkön hinta on voimakkaassa nousussa eikä ole näkymää, että se laskisi nykytasoa alemmaksi. Kyseessä olisi siis huomattava kustannuserä. Lisääntyvä sähkön kulutus ei myöskään parantaisi huoltovarmuutta kriisioloissa.

Puhdistuskemikaaleista ympäristöjärjestöt toteavat, että ilman niitä tullaan jonkin aikaa toimeen sadetus- ja kaivoimeytyksessä. Koska Tavase Oy aikoo käyttää raakavetenä esikäsittelemätöntä Roineen järvivettä, kaivot ja imeytysalueet tukkeutuvat vähitellen ja esi- tai jälkikäsitteily puhdistuskemikaalein joudutaan ottamaan käyttöön. Näin on tapahtunut mm. Ruotsin Vombsjön laitoksella.

Pirkanmaan vedenkulutus ei ole kasvanut 40 vuoteen, eikä ole näkymää, että väestönkasvu muuttaisi trendiä. Oheinen kuvio julkaisusta Pirkanmaan vesihuollon nykytilanne 2019 kertoo, että ominaisvedenkulutus on laskenut.

Pirkanmaan vesihuollon nykytilanne 2019. Pirely, Raportteja 39 | 2021.
Kuva 32. Pirkanmaan ominaisvedenkulutus 2000- luvulla.

Ympäristöjärjestöt ovat pitkään katsoneet, että Pirkanmaalla Kokemäenjoen vesistön hyvien pinta- ja pohjavesien alueella on ekologisesti ja taloudellisesti järkevintä rakentaa vesihuolto voimakkaasti kehittyneen pinta- ja pohjavesiteknologian avulla. Nykyisten vedenottamoiden saneeraaminen ja pitäminen kunnossa takaa varmimmin talousveden saannin Pirkanmaalla.

Intressivertailussa ei ole vesilain 3 luvun 6 §:n mukaisesti arvioitu yleisiä hyötyjä ja menetyksiä luonnonsuojelualueen osalta. Lupapäätöksessä on vesilain vastaisesti siirretty hankkeesta johtuvien vaikutusten arviointi myöhempään viranomaisarviointiin. Vesilain intressivertailu ei mahdollista vaikutusten arvioinnin delegoimista myöhempää arviointia varten niin kuin asiassa on tapahtunut.

Toiminnanharjoittajan esitys luonnonsuojelualuetta koskevan asetuksen muuttamiseksi on vesilaissa intressivertailun tarkoituksen vastaista vaikutusten arvioinnin siirtämistä lupaviranomaisen lupaharkinnasta tulevan viranomaisen päätöksenteon varaan.

Yhteenveto

Vaasan hallinto-oikeuden päätös 13.12.2019 nro 286/2019 on kumottava eikä Tavase Oy:lle tule myöntää tekovesipohjalaitoksen rakentamis- ja valmistelulupaa Kangasalan Vehoniemen-Keisarinharjun alueelle.

Kangasala 30.5.2022

Kangasalan luonto ry.

Markku Välimaa
puheenjohtaja

Tuija Lahti
sihteeri

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry.

Antti Virnes
puheenjohtaja

Anne Hirvonen
aluesihteeri